

Norges Indskrifter med de ældre Runer.

Udgivne for

Det Norske Historiske Kildeskriftfond.

3die Bind.

Ved

Magnus Olsen.

**3die Hefte,
Slutningshefte.**

Christiania.

I Hovedkommission hos Jacob Dybwad.

A. W. Brøgers Bogtrykkeri A/S.

1924.

17. Ødemotland.

(Bd. I S. 243—264. II S. 545—554.)

Istedenfor til »Almindelige Bemærkninger«, som er bebudede Bd. II S. 545 i Anledning af Navnet *uha*, henvises til Indl. S. 194—200, 212 f. og til Aarbøger 1905 S. 321 ff. Ogsaa paa flere andre Steder i Bugge's Afhandling i Aarbøger 1905 omhandles Ødemotland-Indskriften (i dens Forhold til forskjellige Brakteat-Indskrifter).

Den forskellige Opfatning af Indskriftens Slutning ($\widehat{auueeuunuu}$), som Bugge (Bd. II S. 554) lover at meddele i »Almindelige Bemærkninger«, har han kortelig antydnet i Aarbøger 1905 S. 221: »Jeg læser nu sidste Ord som \widehat{uunuu} og opfatter dette som forkortet Skrivemaade med Betydning »indvi du nu!« med det forudgaaende \widehat{uuee} »Helligdommen« som Objekt.« Jfr. smst. S. 188: » \widehat{uu} [b 8—9, Bd. II S. 548 nederst] . . . kan sikkerlig, da \widehat{uuee} i samme Indskrift er Akkus., ikke være Akkus., men maa være Lokativ«¹.

Nye Bidrag til Tolkning af Ødemotland-Indskriften er givne af Th. von Grienberger, Göttingische gelehrte Anzeigen 1906 Nr. 2 S. 149—152. Som indlysende betegner han Bugge's Tydning af Indskriftens Begyndelse *uha*² *urte*³, Konstateringen af et Kvindenavn i den følgende Runeforbindelse \widehat{buuuiu} (a 7—12) og af et Verbum »eier« i a 13—16, »ferner die Beziehung von *uhn* als Obliquus zum Namen *Uha* und *fþi* als 3. Sing. praet. zu an. *fá* »schreiben«. Wahrscheinlich ist, dass das doppelte \widehat{pinuu} ein Demonstrativpronomen enthalte«. Om Rettelserne Bd. II S. 545 ff. udtaler han, at »Bugge der wichtige Wurf gelungen ist« at finde Betydningen *uu* i Rune a 9 o. s. v., ligesom ogsaa i et lignende Tegn i Hammeren- og Konghell-Indskrifterne. I Henhold hertil læser han \widehat{buuuiu} som et Kvindenavn *Būwīnu*, hvilket »ja nichts anders als eine fem. *iniō*-Motion zu an. *Būi*, ahd. *Pūwo* St. G. a. 817 ist.« Derpaa læser han *aigd* — under Henvisning til en med Ødemotland a 15 overensstemmende angelsaksisk *g*-Rune (Zeitschrift für deutsche Philologie XXXII S. 295) —, »wohl in **aigid* aufzulösen als analogische 3. Sing. praes. nach dem Pl. an. *eigom*, Inf. *eiga* »besitzen« gebildet.«⁴ I 2den Linje opfatter han b 4 som *r* og fastholder Bugge's første Læsning af b 20—21 som $\widehat{fþi}$. Denne Linje faar da følgende Udseende:

$\widehat{uetruþauuiuhnfþitiaauudþinuu}$, hvilket v. Grienberger tolker og antydningvis oversætter: *uetruþ a uui uhn fþi ti-auud þinuu* »Vetrud paa (Gaarden) Vi beskrev

¹ I en efterladt Optegnelse af Bugge heder det: »Ødemotland \widehat{uu} Dativ eller Lokativ?«

² I. Lindquist, Galdrar (Göteborg 1923) S. 113 finder det »tvivelaktigt«, »om *uha* . . . är rätt urskilt som ett ord av Bugge«.

³ Derimod udtaler Fr. Löffler, Sv. Fornminnesföreningens tidskrift XI, 1901, S. 198 Anm. 1: »Jag kan icke tro på riktigheten av Bugges läsning *urte* i Ødemotland-inskriftens linie a, der *te* skulle vara skrivet med **M** samt med *t*-runans högerkvist(ar) satt(a) på högra stafven af **M**, men **M** likafullt skulle uppfattas som äfven hörande till följande ord. (Norges Indskr. I, 248).« — Indføiet efter Notat af S. B.

⁴ Jfr. hertil Bugge, Der Runenstein von Rök, Stockholm 1910, S. 178; Brate hos Bugge, smst. S. 289.

(med Runer) for Uha denne Gjenstand [»kleines Hausgeräte« eller lignende]«. Mandsnavnet *uetruþ*, »dessen erster Teil mit dem der an. Namen *Vé-geirr*, *-gestr*, *-mundr* und anderen zusammenfällt, während der zweite sich mit aisl. *trúðr* »a juggler«, auch Beinamen *Ann trúðr*, ags. *trúð* »liticen, histrio« identifizieren lässt«, skal her mangle Nominativmærket *-R* i et proklitisk Ord med Bitone. I *ti-aúud* »birgt sich doch wahrscheinlich das gemeingerm. Wort **auda-*, an. *auðr* m., ags. *éad*, as. *ôd* »bonum, possessio« in irgend einer Zusammensetzung, etwa **tī-audR*, die es gestattet die gelegentliche Bedeutung des mhd. *kleinôt* »kleines Hausgeräte« (Lexer) auf dieselbe zu übertragen, oder eine analoge ausfindig zu machen«. »Das von Bugge angesetzte deiktische Element in *þinuu*, ahd. *then*, findet sich in ahd. *sinu*, *senu* »ecce« wieder und ist wohl sicher die Partikel *nū*.«

Et Forsøg til Tolkning af Ødemotland-Indskriftens Slutning (b 16 ff. *tia rd rnuu*) har jeg meddelt i Aarbøger 1907 S. 39 f. (jfr. Aarsberetning for Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring 1907 S. 167 ff. samt »Tryllerunerne paa et vævspjeld fra Lund i Skaane«, Christiania Vid.-Selsk. Forhandl. 1908 Nr. 7, S. 13, 14 Anm. 3)¹. Det er i Korthed refereret Bd. II S. 602 ff., hvor ogsaa denne Indskrifts Forhold til andre Indskrifter (deriblandt Aagedal-Brakt. med *tiad*, jfr. ovenfor S. 233) behandles. — Paa de citerede Steder (jfr. ogsaa Aarbøger 1905 S. 251) belyses den Eiendommelighed, at Runerne for *a* og *t* (hvis Navne tillige er Gudenavne, og som derfor er særlig anvendelige i Magi) baade i Ødemotland-Indskriften og andensteds er blevne særlig fremhævede derved, at de har faaet Kvistenes Antal øget.

Om *a*-Runen med 7 Kviste (b 18) udtaler Bugge (Aarbøger 1905 S. 251): »Det havde vel været Meningen, at den skulde skrives med 6 Skraastreger, saa at hver af de to Kviste var skrevet med tre Skraastreger [jfr. b 16 *t* med tre Par Kviste]«. Snarere vilde jeg sammenstille denne *a*-Rune med de 8 *a*-Runer paa Lindholm-Benstykket og med *æsir átta* i den islandske »kvennagaldur« (Bd. II S. 600 Anm. 3). Da 8-Tallet er støttet ved Allitteration paa det sidstnævnte Sted, synes Kvistenes 7-Tal i Ødemotland-Indskriften at skyldes en Feil. Denne er neppe begaaet af en tryllekyndig Runemester, hvem man vanskelig kan tiltro en Skjødesløshed paa et saa afgjørende Punkt, men vistnok fremkommen ved tankeløs Kopiering. Ødemotland-Indskriften synes altsaa at være en Kopi af en ældre Indskrift (saaledes ogsaa Bugge, Bd. I S. 246 f., derimod snarest en Original ifølge Bd. I S. 259 f., II S. 550), hvorved dens Tolkning i høi Grad vanskeliggjøres. Jeg finder det fuldt berettiget, at Noreen intet Hensyn tager til denne Indskrift i sin »Altisl. Grammatik«.

Om Dobbelttristning af Runestave, som vi ogsaa møder i Lindholm-Indskriften, paa Kragehul-Spydskaftet, i Britsum-Indskriften (Frisland) og paa en Trænagle med Runer af den yngre Række fra Urnes Kirke i Sogn, se Bugge, Zeitschrift für deutsche Philologie XL, 1908, S. 182: »Dadurch, dass die runen-

¹ E. Linderholm, Nordisk magi I, Stockholm 1918 (Svenska landsmål XX, Hefte 141), S. 73 föier til min Tolkning *tia* »Ty (og) Æser«: »Jfr. det långt senare »Tore gud« i Sverige«.

zeichen mit mehreren strichen geschrieben sind, soll gewiss die magische wirkung der runen verstärkt werden«. Jfr. M. Olsen, Aarsberetning 1907 S. 164. Paa saadanne dobbeltridsede Stave synes man mig passende at kunne tænke ved Háva-mál's *mjök stórir stafir, mjök stinnir stafir* (Str. 142)¹.

»Tilsigtede Talforhold« søger E. Linderholm (i det S. 238 Anm. 1 anførte Skrift, S. 78 f.) at paavise i Ødemotland-Indskriften ligesom paa Lindholm-Amuletten: »På den snarlíka, men senare Ödemotlands-amuletten har ock den ena inskriftssidan [Linje b] 24 runor, alltså samma tal som å Lindholms-amuletten. Talet 24 har uppnåtts blott genom användning av en binderuna ock måste därför vara åsyftat«. Dertil Anmärkning: »Om å andra sidan två binderunor upplösas ock en behövlíg runa suppleras, ökas även här de av Bugge lästa 21 runorna til 24«.

S. 247 Anm. 4. Om Eruleren *Σοφαροβάς* se M. Olsen, Aarbøger 1905 S. 219 Anm. 1; Bugge, smst. S. 324 og Indl. S. 199 f.; jfr. v. Grienberger, anf. St. S. 379 (**Swartwa*: **swartu*- »sort«).

S. 248, 249 Anm. 3. Om Brakt. 30 jfr. Bugge, Aarbøger 1905 S. 253 ff. Her behandles en Række Overensstemmelser mellem denne Brakteat-Indskrift og Ødemotland-Indskriften.

S. 250 L. 20 ff. Et Pronomen *þad* har Bugge senere læst paa Brakt. 32 og Brakt. 59 (Aarbøger 1905 S. 266, 287, jfr. S. 314).

S. 252 L. 3. fauauisa Brakt. 57, se ovenfor S. 230.

S. 254 L. 16 ff. Et andet Spor til Præfikset *bi-* finder Bugge (hos J. Jakobsen, Det norrøne sprog på Shetland, Kbh. 1897, S. 110; jfr. ogsaa dennes »Ordbog« S. 43) i det shetlandske Adjektiv *bjælset* (brugt om Faar med en hvid Stribe om Halsen), af **bi-helsótttr* »forsynet med Halsbaand (*helsi*) omkring«.

S. 258 L. 4 ff. Tegnet *ʃ* for *k* bruges i Eggjum-Indskriften (Nr. 55).

S. 261 og 547. Om *ʃ* i Ødemotland-Indskriften og *ʃ* paa Rök-Stenen se ovenfor S. 237 og Anm. 4.

S. 262. Schetelig (Bd. III S. 36—41) henfører Ødemotland-Indskriften »snarest« til »tiden henimot midten av 6te aarh.« Han afbilder Runegjenstanden S. 37 efter Fotografi.

S. 549 L. 15 f. Om Brakt. 24 se Bugge, Aarbøger 1905 S. 200 ff.

S. 550 L. 1 ff. Brakt. 57 er behandlet af Bugge, Aarbøger 1905 S. 284 ff.

S. 552 L. 20 ff. Tolkningen af *gisa ion* (Vimose-Høvlen) som Vokativer har Bugge begrundet i Aarbøger 1905 S. 151 f.

S. 552 Anm. 1. Om Brakt. 67 (Skodborg) se Bugge, Aarbøger 1905 S. 288 ff.

¹ Anderledes Finnur Jónsson (Lex poet.) om *stinnir stafir*: »egl. om de træpinde, hvorpå runerne stod, så om disse selv, uafvendelige«.